

Sygn. akt II USK 141/22

POSTANOWIENIE

Dnia 14 grudnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania E.P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Gdańsku

o prawo do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 14 grudnia 2022 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku

z dnia 15 września 2021 r., sygn. akt III AUa 29/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku wyrokiem z dnia 15 września 2021 r. oddalił apelację wniesioną przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Gdańsku od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z dnia 4 listopada 2020 r., zmieniającego zaskarżoną w sprawie decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Gdańsku z dnia 2 października 2019 r. i przyznającego odwołującej się E.P. prawo do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Gdańsku wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 15 września 2021 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając naruszenie prawa materialnego, to jest art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich

świadczeniach kompensacyjnych (Dz.U. z 2018 r., poz. 128, dalej jako ustawa o świadczeniach kompensacyjnych).

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości. Zdaniem skarżącego, wątpliwości budzi bowiem kwestia wykładni art. 4 ust. 1 ustawy o świadczeniach kompensacyjnych. Przepis ten wprost wskazuje, że nauczycielskie świadczenie kompensacyjne przysługuje nauczycielom, którzy spełnili łącznie następujące warunki: 1) osiągnęli wiek, o którym mowa w ust. 3; 2) mają okres składkowy i nieskładkowy w rozumieniu ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wynoszący 30 lat, w tym 20 lat wykonywania pracy w jednostkach, o których mowa w art. 2 pkt 1, w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć; 3) rozwiązali stosunek pracy. Prawo do świadczenia kompensacyjnego przysługuje więc osobie, która po rozwiązaniu stosunku pracy, a przed zgłoszeniem wniosku o nauczycielskie świadczenie kompensacyjne, nie wykonuje żadnej pracy zarobkowej. Celem ustawy kompensacyjnej było zaś wprowadzenie przejściowego rozwiązania adresowanego do nauczycieli z długim stażem pracy, będącego alternatywą dla emerytur pomostowych, które przysługują nauczycielom w ograniczonym zakresie, aby złagodzić możliwość przechodzenia na emeryturę przed osiągnięciem podstawowego wieku emerytalnego przez pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do

rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada również przypomnieć, że w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku (sporządzonym odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, oznacza to w praktyce, że zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw.

Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni przepisów prawa wymaga z kolei od skarżącego określenia, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ze wskazaniem, na czym polegają związane z tym poważne wątpliwości, lub z przedstawieniem rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Ponadto konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03, z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07). W przypadku powoływania się na rozbieżności w orzecznictwie konieczne jest także, choćby przykładowe, wskazanie orzeczeń, w których ten sam przepis prawa byłyby odmiennie wykładany. Należy również podkreślić, iż nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP – wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów, gdyż skonstruowany w tym wniosku problem prawny na tle wykładni art. 4 ust. 1 ustawy o świadczeniach kompensacyjnych doczekał się już rozstrzygnięcia w dotychczasowym orzecznictwie, w którym przyjęto, że jeżeli w dniu rozwiązania przez nauczyciela stosunku pracy z placówką, o której mowa w

art. 2 pkt 1 ustawy o świadczeniach kompensacyjnych, nauczyciel spełniał warunki stażu pracy i wieku wynikające z art. 4 ust. 1 pkt 1 i 2 tej ustawy, to dla nabycia prawa do świadczenia kompensacyjnego bez znaczenia jest pozostawanie przez tego nauczyciela równolegle w innym (nienauczycielskim) zatrudnieniu (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 8 września 2015 r., I UK 468/14, OSNP 2017 nr 7, poz. 89 oraz z dnia 24 października 2017 r., II UK 458/16, LEX nr 2427160). Na podstawie art. 2 pkt 1 i art. 4 ust. 1 ustawy o świadczeniach kompensacyjnych nie można zatem stwierdzić, że przesłanką tego świadczenia jest warunek niepozostawania w innym zatrudnieniu przez byłego nauczyciela, który spełnił już przesłanki uprawniające do świadczenia kompensacyjnego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2019 r., I UK 1/19, LEX nr 3216982). W orzecznictwie wyjaśniono także, że biorąc pod uwagę stosunkowo niewysoką kwotę wypłacanych świadczeń kompensacyjnych, a także relatywnie krótki okres wypłacania tego świadczenia (do dnia nabycia uprawnień emerytalnych), ustawodawca jako zasadę przyjął możliwość łączenia tego świadczenia z innymi źródłami przychodów, na przykład z tytułu wykonywania umowy o pracę lub umowy zlecenia. Podkreślono też, że ustawa o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych nie zawiera negatywnej przesłanki wyłączającej prawo do tego świadczenia w przypadku podjęcia zatrudnienia po nabyciu uprawnień do świadczenia, a jedynie określa w art. 9 jego konsekwencje (zawieszenie lub zmniejszenie świadczenia), ponieważ stosownie do art. 9 ust. 1 ustawy wypłata nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego ulega zawieszeniu lub wysokość świadczenia wymaga zmniejszenia w przypadku, gdy osoba otrzymująca świadczenie podejmuje inną aktywność zarobkową, przekraczając limity zarobków określone w art. 103 ust. 3 i art. 104-106 ustawy emerytalnej. Z kolei, zgodnie z art. 9 ust. 2 ustawy prawo do tego świadczenia ulega zawieszeniu bez względu na wysokość uzyskiwanego przychodu tylko w razie podjęcia przez uprawnionego pracy w charakterze nauczyciela, wychowawcy lub innego pracownika pedagogicznego w jednostkach, o których mowa w art. 1 ust. 1 i 2 Karty Nauczyciela. Podjęcie zatrudnienia w jednostkach, o których mowa w art. 1 ust. 1 i 2 Karty Nauczyciela, ale nie w charakterze nauczyciela, nie spowoduje jednak zawieszania prawa do świadczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 18 maja

2017 r., II UK 235/16, LEX nr 2306375 oraz z dnia 10 lutego 2022 r., III USKP 109/21, LEX nr 3305482).

Sąd Najwyższy zauważa równocześnie, że Sąd drugiej instancji, na co jednoznacznie wskazują pisemne motywy zaskarżonego wyroku, w pełni respektował ten kierunek wykładni art. 4 ustawy o świadczeniach kompensacyjnych, przyjmując go za podstawę oceny prawnej ustalonego w sprawie stanu faktycznego, z którego wynikało wszak, że odwołująca się po rozwiązaniu nauczycielskiego stosunku pracy i spełnieniu pozostałych ustawowych warunków prawa do świadczenia kompensacyjnego nie pozostawała już w zatrudnieniu (jakimkolwiek), a jedynie prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą (jako wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością).

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że skarżący nie wykazał potrzeby poddania jego skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu. Dlatego, opierając się na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji postanowienia.

as